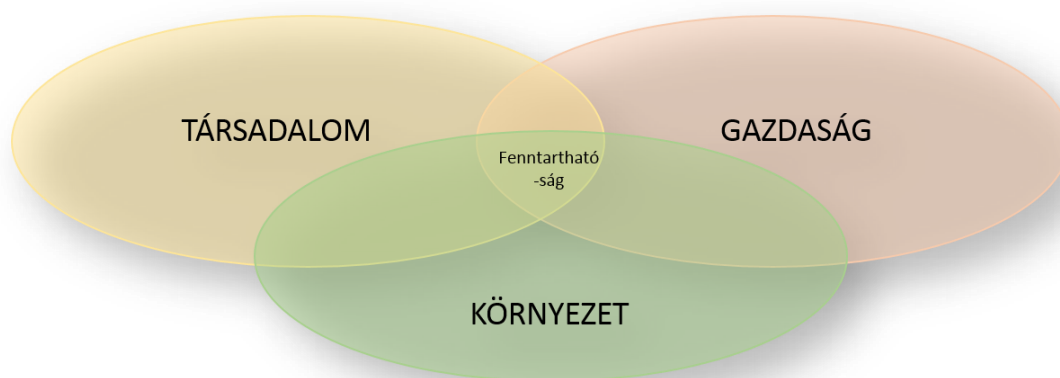

VECSÉS VÁROS

HELYI FENNTARTHATÓSÁGI TERV (LOCAL AGENDA 21)

ALAPELVEI ÉS HELYI CÉLKITŰZÉSEI

VÉGSŐ TANULMÁNY

- VÉGTELJESÍTÉS -

Megbízói egyeztetés figyelembe vételével elkészített változat

Készült a
Vecsés Városközpont-fejlesztő Projekt Nonprofit Kft.
megbízásából,
a
MEGÉRTI Kft. gondozásában

2015. szeptember 10.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	2
1. FENNTARTHATÓSÁGI KITEKINTÉS.....	4
1.1. A települési fenntarthatósági perspektíva összekapcsolása a globális dimenzióval, a fenntartható fejlődés nemzetközi és hazai céljaival	4
1.1.1. EU-s szakpolitikai háttér.....	4
1.1.2. Hazai szakpolitikai háttér	6
1.1.3. A fenntarthatóság helyi programja (Local Agenda 21)	9
2. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI ELVEK MEGHATÁROZÁSA	12
2.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági elvek meghatározására.....	12
3. HELYI FENNTARTHATÓSÁGI ÉRTÉKREND ÉS JÖVŐKÉP	16
3.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági értékrend és jövőkép meghatározására	16
4. HELYI FENNTARTHATÓSÁGI CÉLRENDSZER.....	18
4.1. Települési fenntarthatósági célok definiálása, prioritások kijelölése	18
5. HELYI STRATÉGIÁK FENNTARTHATÓSÁGI KOHERENCIAVIZSGÁLATA.....	22
5.1. A települési fenntarthatósági elvek és célok helyi stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének vizsgálata.....	22
5.2. Javaslat a stratégiák koherenciájának erősítésére.....	23
6. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI TÖREKVÉSEK TÁRSADALMASÍTÁSA	24
6.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági törekvések közösségi dimenzióinak erősítésére	24
7. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI TÖREKVÉSEK NYOMONKÖVETÉSE.....	26
7.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági célkitűzések megvalósulásának monitorozására, értékelésre	26
IRODALOMJEGYZÉK.....	29

BEVEZETÉS

Vecsés Város Önkormányzata a Környezet Energia Operatív Program KEOP-1.1.1/C/13-2013-0024 jelű pályázat keretében „Vecsési hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése” című projektet (továbbiakban: a Projekt) valósítja meg 2015. évben.

A Támogatási Szerződést az Önkormányzat és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (mint Közreműködő Szervezet) 2015. március 11-én–n kötötte meg, amelynek horizontális indikátorai között vállalta, hogy a projekt befejezéséig rendelkezni fog helyi fenntarthatósági tervvel vagy programmal, vagy klímastratégiával/programmal.

Vecsés Város Önkormányzata megbízásából a Vecsés Városközpont-fejlesztő Projekt Nonprofit Kft. beszerzési eljárás keretében kiválasztotta a MEGÉRTI Kft-t, hogy készítse el Vecsés Város Klímastratégiáját, kitekintéssel helyi fenntarthatósági terv (LOCAL AGENDA 21) alapelveire és helyi célkitűzéseire.

Vecsés Városközpont-fejlesztő Projekt Nonprofit Kft. és a MEGÉRTI Kft. között létrejött megbízási szerződés értelmében, valamint a szóbeli megállapodásoknak megfelelően, a feladatellátás két szakaszból áll. 2015. augusztus 7-ig a MEGÉRTI Kft. elkészíti a helyi fenntarthatósági terv (LOCAL AGENDA 21) főbb tartalmi részfejezeteit, amelyet véleményezésre megküld a Vecsés Városközpont-fejlesztő Projekt Nonprofit Kft.-nek. Ezek után 2015. szeptember 10-ig elkészül a teljes vecsési LOCAL AGENDA 21 dokumentum.

Jelen tanulmány, megfelelően a vonatkozó szerződésben lefektetett tematikának, a következő főbb tartalmi részeket foglalja magában:

- A települési fenntarthatósági perspektíva összekapcsolása a globális dimenzióval, a fenntartható fejlődés nemzetközi és hazai céljaival
- A helyi fenntarthatósági elvek meghatározása
- A települési közösség fenntarthatósági értékrendje és jövőképe
- Települési fenntarthatósági célok definiálása, prioritások kijelölése
- A települési fenntarthatósági elvek és célok helyi stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének vizsgálata, javaslat a stratégiai koherenciák erősítésére
- Javaslat a helyi fenntarthatósági törekvések közösségi dimenzióinak erősítésére
- Javaslat a helyi fenntarthatósági célkitűzések megvalósulásának monitorozására, értékelésre

A tanulmány a Vecsés Városközpont-fejlesztő Projekt Nonprofit Kft.-től kapott önkormányzati stratégiai dokumentumok felhasználásával, valamint a Nonprofit Kft. és az önkormányzat illetékes munkatársaival történt interjúk és ezek kiértékelése alapján készült.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Vecsés város helyi fenntarthatósági tervének (LOCAL AGENDA 21) kidolgozását a települési önkormányzat által a Környezet Energia Operatív Programban meghirdetett KEOP-1.1.1/C/13-2013-0024 jelű pályázat keretében elnyert „Vecsési hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése” című **projektben meghatározott horizontális vállalások indukálták**. A 2015. évben megvalósuló KEOP projekt Támogatási Szerződésének horizontális indikátorai között vállalta az önkormányzat, hogy a projekt befejezéséig rendelkezni fog „Fenntarthatósági tervvel vagy programmal”.

A megbízás olyan komplex tervezési feladat ellátásáról szólt, amely teljesíti a fenti feltételeket, ugyanakkor, felkészülve az új 2014-2020-as uniós fejlesztési időszak pályázati feladataira, biztosítja Vecsés város számára további fenntarthatósági stratégiai tervezési feladatok ellátását, például a helyi klímavédelmi tervezés megindítását.

A Local Agenda 21 (LA-21) programok a fenntartható fejlődés szigorú értelmezésére épülnek, amelynek fő gondolata, hogy a természeti tőke csak korlátozottan helyettesíthető a gazdasági tőkével. Tehát a kialakított programoknak a természet-gazdaság-társadalom hármasságával összhangban kell szolgálniuk a fenntartható fejlődés érdekeit helyi szinten, hosszú távon (legalább három generáció érdekeit vizsgálva). Az LA-21-ek komplex programok, nem azonosak a helyi környezetvédelmi programmal, de magukban foglalják azt is, valamint össze kell, hogy kapcsolják a helyi perspektívát a globális dimenzióval.

A fenntarthatósági tervdokumentumok, minden más stratégiai tervezési műfajnál lényegesebb eleme az alapelvek meghatározása. Vecsés város esetében tíz ilyen alapelv került meghatározásra. **A fenntarthatósági alapelvek definiálása segíti a fenntarthatósági gondolatok, eszmék és célok helyi stratégiákba történő beépítését és a lakossági tudatformálást egyaránt.**

A jelen dokumentumban meghatározott városi fenntarthatósági értékrendben és jövőképből egyaránt fontos szerepet töltenek be a helyi sajátosságok, mint például a komoly kulturális örökség és hagyományok, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közelsége, az agglomerációs sajátosságok, a kertvárosi jelleg stb.

Vecsés fenntarthatósági jövőképe szerint ***Vecsés egy olyan élhető város, amely képes rugalmasan reagálni a – természeti, társadalmi és gazdasági – változásokra, kellő figyelmet fordít a hagyományok megőrzésére, valamint a megelőzésre és a károk minimalizálására egyaránt, mégpedig oly módon, hogy a városban megvalósul a természeti, valamint társadalmi-gazdasági feltételrendszer biztosítása innovatív módon, a***

négy nemzeti erőforrásra alapozva, a helyi stratégiák összehangolt, hosszú távú megvalósítása révén.

A városi fenntarthatósági célok meghatározása az első és egyben legfontosabb szempont, hogy a kitűzött, megvalósítandó céloknak minden esetben a jövőképpel összhangban kell lennie. Továbbá a rövid távú célok megvalósítása legyen valóban szükséges a középtávú célok eléréséhez, valamint tegye lehetővé azok elérését.

Vecsés város számára – a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia holisztikus megközelítését és egyben erőforrás-centrikus szemléletét alkalmazva a négy erőforrásra (humán, társadalmi, természeti, gazdasági) vonatkozó stratégiai célok jelölhetők ki.

- **Kiegyensúlyozott demográfiai fejlődés és korszerkezet fenntartása, és az egészséges vecsési társadalom kialakítása az ingavándor-forgalom figyelembevételével**
- **A helyi foglalkoztatottsági szint emelése, munkahelyi körülmények javítása**
- **A lakosságot érő környezeti terhelések minimalizálása, az egészséget veszélyeztető és a klímaváltozást, környezet szennyezését erősítő kibocsátások korlátozása**
- **A helyi vállalkozások megerősítése, a vecsési brand-ek kialakítása, az innovatív tőkeberuházások bevonása**

A célrendszer részletes kibontásának és a fenntarthatósági terv elveinek, a jövőképben megfogalmazott fenntarthatósági elképzeléseknek a helyi stratégiákba történő érvényesítésének egyetlen útja lehetséges, az **önkormányzat által koordinált széleskörű társadalmasítás, valamint a fenntarthatósági monitoring és értékelési rendszer kialakítása**, amely hatékonyan integrálódhat más információs rendszerekbe.

1. FENNTARTHATÓSÁGI KITEKINTÉS

1.1. A települési fenntarthatósági perspektíva összekapcsolása a globális dimenzióval, a fenntartható fejlődés nemzetközi és hazai céljaival

1.1.1. EU-s szakpolitikai háttér

Az Európai Unió első fenntarthatósági témájú stratégiája 2001-ben a Göteborgi Csúcson került elfogadásra, „Egy fenntartható Európa egy jobb világért: Egy Európai Unió stratégia a fenntartható fejlődésért” címmel. A fenntarthatóság felé való elmozdulás főbb akadályozó tényezői mellett már ebben a dokumentumban is megjelenik az egyéni és közösségi felelősségtudat erősítésének, s ezáltal a magatartásbeli változások elősegítésének fontossága, melyhez a helyi fenntarthatósági stratégiák is (Local Agenda 21) fontos szerepet játszhatnak. (Fenntartható Fejlődés Bizottság, 2002)¹ Ez egy olyan hosszú távú stratégia, melynek alapvető célja, hogy összehangolja a különböző politikákat a gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődés fenntarthatósága érdekében, és hogy javítsa a jelen és jövő generációk életkörülményeit és jólétét. Elsődleges célkitűzésként a legnagyobb kihívást jelentő globális környezeti problémák kezelésével kapcsolatos feladatok jelennek meg a stratégiában:

- globális éghajlatváltozás,
- a közegészséget veszélyeztető betegségek,
- vegyi anyagok, illetve az élelmiszer-biztonság problémája,
- a szegénység,
- a népesség elöregedése,
- a természeti erőforrásokkal való nem megfelelő gazdálkodás (biológiai sokféleség csökkenése, talajpusztulás, hulladékmennyiség növekedése),
- forgalomnövekedés és hatásai, illetve regionális egyenlőtlenségek.

2005-ben, 2007-ben, 2009-ben, 2011-ben és 2013-ban² is elkészítették az EU Fenntarthatósági Stratégia felülvizsgálatát, monitoringját.

Az EU egyik legújabb, közvetetten a fenntarthatóság előmozdításának érdekében megvalósítandó lépéseket is sürgető, irányelve az ún. *Európa 2020 Stratégia*³, melynek alcíme – „Egy európai stratégia az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésért” – is erről árulkodik. A stratégia három, egymást erősítő prioritást irányoz elő, mégpedig:

- *Intelligens növekedés*: egy tudás- és innovációalapú gazdaság kifejlesztése.

¹ Fenntartható Fejlődés Bizottság (2002): Nemzetközi együttműködés a fenntartható fejlődés jegyében és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája, ISBN 963 00 9433 9, p70

² <http://www.ecologic.eu/10286>

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>

- *Fenntartható növekedés:* egy erőforrás hatékonyabb, zöldebb és versenyképesebb gazdaság előmozdítása.
- *Inkluzív növekedés:* egy társadalmi és területi kohéziót eredményező magas foglalkoztatottságú gazdaság elősegítése. (COM (2010) 2020)⁴

Az Európa 2020 stratégia „fenntartható növekedés” prioritása szerint a fenntartható növekedés érdekében az EU-nak előnyt kell kovácsolnia az új folyamatok és technológiák kifejlesztésének versenyében elfoglalt vezető szerepéből, beleértve a zöld technológiákat, az információs és kommunikációs technológiákat használó intelligens hálózatok kiépítésének felgyorsítását, az EU-szintű hálózatok kihasználását, a versenyelőnyrel rendelkező vállalatok (elsősorban a gyártásban tevékenykedő cégek és a KKV-k) megerősítését, és a fogyasztók támogatását az energiahatékonyság értékelése során. A szénkímélő, nem megújuló erőforrásokat korlátozott mennyiségben felhasználó közösséggé válás, a környezeti degradációnak, a biodiverzitás csökkenésének és az erőforrások fenntarthatatlan használatának megelőzése a gazdasági, társadalmi és területi kohézió megerősödését is megalapozza. (COM (2010) 2020)⁵

A prioritás legnagyobb részben a gazdasági növekedés fontosságát taglalja, de azért a fenntarthatóság elérését segítő célokat is megfogalmaz, mint például a zöld technológiák alkalmazását, a szénkímélő közösséggé válást, a biodiverzitás csökkenésének és az erőforrások fenntarthatatlan használatának megakadályozását.

A fenntartható növekedés prioritásán belül két, a fenntarthatósághoz jelentősen hozzájáruló alterületet határoz meg a stratégia, ahol az EU-nak mindenképpen cselekednie kell:

1. *Harc az éghajlatváltozás ellen:* a kibocsátásokat a következő évtizedben jelentősebb mértékben kell csökkenteni, mint az, az elmúlt tíz évben történt. Teljes mértékben ki kell használni az új technológiák nyújtotta lehetőségeket, mint például a széndioxid megkötést. Az energiahatékonyság fejlesztése nagyban elősegítené a kibocsátások mérséklését, növelné a megtakarításokat és fellendítené a gazdasági növekedést. Ebben a harcban valamennyi gazdasági szektor érintett. A gazdaságok éghajlati kockázatokkal szembeni rugalmasságát, ellenállóképességét és katasztrófa megelőzési és reakálási kapacitását is erősíteni kell.
- *Tiszta és hatékony energia:* az energiacélok elérése eredményeként 60 milliárd €-t takarítana meg az EU a kőolaj és a földgáz import során 2020-ig. Ez nem csak pénzügyi megtakarítást, hanem energiabiztonságot is jelentene a közösség számára. Az EU azon célkitűzésének megvalósítása, hogy az energia 20%-a megújuló energiaforrásokból származzon, 600 000 új munkahely létrejöttét eredményezhetné. (COM (2010) 2020)⁶

⁴ COM (2010) 2020: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION; EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth; <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵ COM (2010) 2020: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION; EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth; <http://eur-lex.europa.eu/>

⁶ COM (2010) 2020: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION; EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth; <http://eur-lex.europa.eu/>

A stratégia egyik zászlóshajó projektje is a fenntarthatósághoz kapcsolódik, és az „Erőforrás-hatékony Európa” nevet kapta. Célja, hogy támogassa az erőforrás hatékony és szénkímélő gazdasággá válást, és hogy elválassza a gazdasági növekedést az erőforrás és energia túlzott mértékű használatától, csökkentse a szén-dioxid kibocsátást, fokozza a versenyképességet, és hogy növelje az energiabiztonságot. (COM (2010) 2020)⁷

Az Európai Unió stratégiai hozzájárulhatnak a települési szintű fenntarthatóság megvalósításának elősegítéséhez, akárcsak a helyi fenntarthatósági tervekben megfogalmazandó értékrend, jövőkép és célrendszer megalapozásához.

1.1.2. Hazai szakpolitikai háttér

Habár manapság a világ megannyi országában több helyi közösség rendelkezik Local Agendával, Magyarországon a helyi fenntarthatósági politika még mindig kissé gyerekcipőben jár (Baják, 2012)⁸ főleg az eredeti elképzelésekhez képest. Baják és Törcsvári (2012)⁹ arra a következtetésre jutott vizsgálataiban, hogy 2006-ban Magyarországon még egyetlen olyan fenntarthatósági témájú dokumentum sem készült, ami valójában megfelelt volna a Local Agendával szemben támasztott követelményeknek. A települések számára nem állt rendelkezésre elég útmutató és esettanulmány. 2006 óta azonban jelentős változások mentek végbe. A környezetvédelem, a klímaváltozás és a fenntarthatóság koncepciója egyre inkább kezdett előtérbe kerülni.

2007 júniusában elkészült a *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, 2007. december 1-jei hatállyal* pedig az országgyűlés létrehozta a *jövő nemzedékek országgyűlési biztosa* intézményét. A biztos a fenntartható helyi közösségek témában elindította a *Fenntarthatóság előőrsei* elnevezésű projektet, melynek „*célja, hogy olyan közösségi kezdeményezéseket keressen, mutasson fel a társadalomnak, segítse működésüket és hasonlók indulását, melyek elkötelezettek a komplex – környezeti, gazdasági, társadalmi – értelemben vett fenntartható fejlődés mellett.*” (Baják, 2012)¹⁰ 2012. január 1-jével, a CXI/2011. törvény hatályba lépésével az említett ombudsmani pozíció megszűnt és funkcióját az újonnan létrehozott alapvető jogok biztosa intézmény vette át.

2008 februárjában elkészült a *Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025*, és 2008 októberében, egy év előkészítő munka után megalapították a *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsot (NFFT)* azzal a céllal, hogy előmozdítsák a fenntartható fejlődést Magyarországon. A *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia 2012-2024* előzménye a 2009-ben közzétett, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács által készített „*Jövőkereső – A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács jelentése a magyar társadalomnak*” című helyzetértékelés, mely statisztikai adatok széles körére támaszkodva Magyarország

⁷ COM (2010) 2020: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION; EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth; <http://eur-lex.europa.eu/>

⁸ Baják Imre [2012]: A fenntartható fejlődés helyi stratégiáinak esélyei Magyarországon. Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola (2012) Debrecen

⁹ Baják Imre – Törcsvári Zsolt [2012]: Local Sustainable Development Programs in Hungary. 2012 Periodica Oeconomica pp. 81-88.

¹⁰ Baják Imre [2012]: A fenntartható fejlődés helyi stratégiáinak esélyei Magyarországon. Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola (2012) Debrecen

fenntarthatósági állapotáról ad jelentést, továbbá kísérletet tesz a hazai nem fenntartható társadalmi és környezeti jelenségeket, folyamatokat létrehozó okok feltárására. A jelentés a fenntartható fejlődés, az értékmegőrző, értékteremtő társadalom eléréséhez szükséges nélkülözhetetlen intézkedéseket is megnevezi, melyek egyike a helyi, települési szint, a szubszidiaritás fontosságát hangsúlyozza: *„Nagyobb döntési szabadságot, kompetenciát, egyben felelősséget kell adni a helyi döntéshozásnak, hogy a döntések helyben, a közösség részvételével, a közösség számára átlátható, érthető és végrehajtható módon születhessenek.”* (NFFT, 2010)¹¹

A 2012. január 1-jén hatályba lépett *Alaptörvény is kiemeli a fenntartható fejlődés fontosságát*; számos fenntarthatósági kötelezettséget ír elő az államadósság korlátozásáról, és természeti erőforrásaink, örökségeink védelméről, illetve külön is nevesíti a fenntartható fejlődés elvét. (NFFT, 2013)¹² A Nemzeti Hitvallás feladatként határozza meg a kulturális, természeti és ember alkotta értékek ápolását és megővését, illetve hangsúlyozza a jövő nemzedékek, generációk iránti felelősségviselés szükségességét is: *„Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”* (Magyarország Alaptörvénye, 2013)¹³ Az Alaptörvény a P cikkelyben pedig az állam és minden állampolgár kötelezettségének tekinti a *„természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek”* védelmét, fenntartását és a jövő nemzedékek számára való megőrzését. (Magyarország Alaptörvénye, 2013)¹⁴ A Q cikk pedig azt taglalja, hogy Magyarország a fenntartható fejlődés érdekében együttműködik a világ valamennyi népével és országával. Az alapvető jogok biztosáról szóló 30. cikk 3. pontja kifejti, hogy a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét (a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak képviselése mellett) az alapvető jogok biztosának – az Országgyűlés által hat évre választott és semmilyen politikai tevékenységet nem folytató – helyettesei látják el. (Magyarország Alaptörvénye, 2013)¹⁵ A 38. cikk mindemellett kinyilvánítja, hogy a *„nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megővése, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele.”* (Magyarország Alaptörvénye, 2013)¹⁶

¹¹ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2010]: Jövőkereső, a Nemzeti fenntartható fejlődési Tanács jelentése a magyar társadalomnak

¹² Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat.

¹³ Magyarország Alaptörvénye [2013. április 1.]. 2013 Magyar Közlöny 55. szám; <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13055.pdf>, p2

¹⁴ Magyarország Alaptörvénye [2013. április 1.]. 2013 Magyar Közlöny 55. szám; <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13055.pdf>, p5

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye [2013. április 1.]. 2013 Magyar Közlöny 55. szám; <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13055.pdf>

¹⁶ Magyarország Alaptörvénye [2013. április 1.]. 2013 Magyar Közlöny 55. szám; <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13055.pdf>, p24

Az Országgyűlés 2013. március 15-én elfogadta (a 18/2013. (III. 28.) OGY határozattal) a *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója)* című stratégiai dokumentumot, amelynek középpontjában négy nemzeti erőforrás – emberi (humán), társadalmi, természeti és gazdasági – állapotának bemutatása, a fenntarthatatlansághoz vezető, jövő generációk életkörülményeit veszélyeztető folyamatok azonosítása és a fenntartható fejlődés megvalósítását támogató intézményrendszer kialakítása áll. A Keretstratégia utal a helyi, települési szint fontosságára is, miszerint a *„tervgazdaság kudarcra világosan megmutatta az erőforrás-felhasználási döntések központosításának korlátait”* (NFFT, 2013)¹⁷,

ezért kiemelkedően fontosnak ítéli meg fenntarthatósághoz kötődő egyéni és közösségi döntések meglétét, tehát az alacsonyabb területi szintek részvételét, a helyi szintű kezdeményezéseket is. A koncepció megfogalmazása szerint: *„Csak az egyéni, családi, vállalkozói, civil és kormányzati felelősség megfelelő egyensúlya biztosíthatja az erőforrások fenntartását, bővülését”* illetve a *„fenntarthatóságot biztosító felelősségi és döntési rendszernek a szubszidiaritás elvén kell alapulnia.”* (NFFT, 2013)¹⁸ A dokumentum 6.4-es fejezetének címe *„Az országos és helyi kormányzás feladatai”*, amelyben a központi kormányzat és az önkormányzatok nemzeti erőforrások megőrzésével és gyarapításával kapcsolatos feladatait sorolják fel. A központi és a helyi kormányzati szervek teendői nem kerültek egymástól elkülönítésre, mivel mindkét szint számára ugyanazokat a tennivalókat irányozták elő, azonban előrelépésnek tekinthető, hogy a fejezet címében külön-külön megjelenítésre kerül a nemzeti, a regionális és a települési szint is.

Napjainkban is folyamatban van a *Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025* elfogadása. A stratégia három nagy témakört foglal magába – a Hazai Dekarbonizációs Útitervet, a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát és a *„Partnerség az éghajlatért”* c. Szemléletformálási Tervet – amik önálló koncepcióként is megállják a helyüket. A Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia kiemelkedő jelentőségű a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében tett kormányzati lépések között, hiszen az éghajlatváltozás problémakörére adható nemzeti, regionális megoldások kerülnek bemutatásra, illetve a kibocsátás csökkentés fontosságát hangsúlyozza. A NÉS-2 megfogalmazása szerint az éghajlatváltozás és a szennyező anyagok, üvegházhatású gázok emissziója *„a természeti erőforrások készleteit és minőségét veszélyeztetik és akadályát képezik a fenntarthatóság*

¹⁷ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat, p10

¹⁸ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat, p10

felé történő átmenetnek.” (NÉS-2, 2013)¹⁹ Az IPCC²⁰ szerint „a fenntarthatóság megvalósításának egyik legnagyobb veszélye a globális klímaváltozás”. (NÉS-2, 2013)²¹ A nemzetközi kutatási eredmények alapján elmondható, hogy az éghajlatváltozás és a fenntartható fejlődés egymásra kölcsönösen hatással van, hiszen a klímaváltozás befolyásolja a fenntarthatóság lehetőségeit, az eltérő fejlődési pályák pedig meghatározzák az éghajlat jövőbeli alakulását. (NÉS-2, 2013)²² A stratégia jövőképében kifejti, hogy az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés fő motivációja nem a nemzetközi kötelezettségeknek való megfelelés, hanem a „fenntarthatóság felé történő átmenet nemzetstratégiai céljainak elérése”. (NÉS-2, 2013)²³

A koncepció az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése (Hazai Dekarbonizációs Útiterv), továbbá az éghajlatváltozásra való felkészülés (Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia) mellett kulcsfontosságú területként jelöli meg a fenntarthatósági szemlélet oktatási rendszerbe történő integrálását („Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv) is. A dokumentum szemléletformálási részének rövidtávú céljai között a helyi fenntarthatósági kezdeményezésekre történő utalást is felfedezhetünk: „Elő kell segíteni a gyakorlatban létező, fenntarthatóságra törekvő jó példák (élőfalvak, helyi közösségi kezdeményezések) közötti kapcsolattartást, kommunikációt, az egymástól való tanulást a hálózati együttműködés támogatásával”. (NÉS-2, 2013)²⁴

1.1.3. A fenntarthatóság helyi programja (Local Agenda 21)

A riói ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencián 1992. június 14-én elfogadott Agenda 21 (Feladatok a 21. századra) dokumentum „A helyi hatóságok kezdeményezése az Agenda 21 támogatására” című 28. fejezete szól a fenntartható fejlődés helyi programjairól. A fenntartható fejlődés lokális programja. „...komplex program, amely a természeti környezet fejlesztésével összhangban tervezi el az épített környezet, infrastruktúrális rendszer, energiaellátás, közlekedés, hulladékkezelés, agrárium stb. jövőorientált alakítását.” (Szlávik-Pusztai, 2000)²⁵ A fenntarthatóság helyi programja, a LA 21 legszűkebb értelmezés szerint magát az elkészült stratégiai tervet, dokumentumot jelenti. Egy bővebb definíció szerint azt a folyamatot értjük alatta, ami során létrehozzák és meg is valósítják a programot. A legteljesebb meghatározás szerint pedig a Local Agenda egy olyan gondolkodás-, élet- és

¹⁹ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag, p6

²⁰ IPCC: Intergovernmental Panel on Climate Change, Éghajlatváltozási Kormányközi Testület

²¹ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag, p38

²² Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag, p6

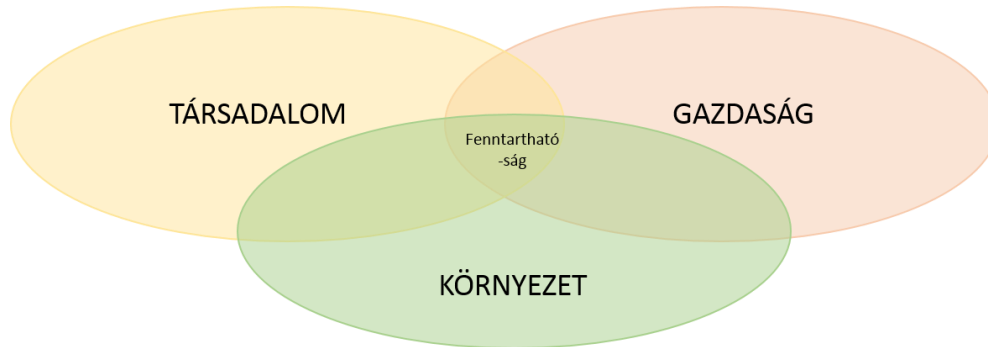
²³ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag, p40

²⁴ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag, p160

²⁵ Szlávik János – Pusztai Csaba [2000]: Fenntarthatóság testközelben: a fejlődés helyi programjai (Local Agenda 21). 2000 ÖKO/Ökológia*Környezetgazdálkodás*Társadalom 11. évf. 3-4.sz. old.: 13-26., p13

gazdálkodási mód illetve politikai kultúra, amit áthat a fenntartható fejlődés eszméje. (Szlávik-Turchányi, 2002)²⁶

A Local Agenda 21 (LA-21) programok a fenntartható fejlődés szigorú értelmezésére épülnek, melynek fő gondolata, hogy a természeti tőke csak korlátozottan helyettesíthető a gazdasági tőkével. Tehát a kialakított programoknak a természet-gazdaság-társadalom hármásával összhangban kell szolgálniuk a fenntartható fejlődés érdekeit helyi szinten, hosszú távon (legalább három generáció érdekeit vizsgálva). Komplex programok, nem azonosak a helyi környezetvédelmi programmal, de magukban foglalják azt is, valamint össze kell, hogy kapcsolják a helyi perspektívát a globális dimenzióval.

Forrás: saját készítés

Az *Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programjai (Local Agenda 21) elkészítéséhez (2002)*²⁷ c. dokumentum szerint a Local Agenda 21 alapvető célja egy olyan program kialakítása, majd gyakorlati megvalósítása, amelyik a fenntartható fejlődés gondolatosságát tartja szem előtt, s mindez az önkormányzat aktív szerepvállalásával és a helyi társadalom támogatásával történik. A program sikeres megvalósításához elengedhetetlen az érintettek bevonása és a partnerkapcsolatok kialakítása, tehát az érintett csoportok közötti együttműködés megteremtése. A helyi közösségnek is célszerű szerepe kapnia egy település LA 21-ének, adott település jövőképeinek a kidolgozásában, hiszen ez alapvetően a helyi lakosok életkörülményeiről, az érintett település élhetőségéről szól.

²⁶ Szlávik J. – Turchányi G. (2002): *Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programjai (Local Agenda 21) elkészítéséhez*. Készült a Belügyminiszt.rium megbízásából, Budapest

²⁷ Szlávik J. – Turchányi G. (2002): *Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programjai (Local Agenda 21) elkészítéséhez*. Készült a Belügyminiszt.rium megbízásából, Budapest

Forrás: <http://projektmenedzsment.blog.hu/>, www.baptist.hu

A helyi fenntarthatósági programot kidolgozó település célja a program készítésével a fenntarthatóság követelményeinek megfelelő célrendszer és a célok megvalósítását segítő eszközök, módszerek, erőforrások meghatározása. Jellemzően további cél, hogy mind a program készítése, mind a megvalósítás során minden érintett (önkormányzat, lakosság, civil szervezetek, vállalkozások stb.) szerepet kapjon és aktív közreműködő legyen.

2. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI ELVEK MEGHATÁROZÁSA

2.1. Javaslattétel a helyi fenntarthatósági elvek meghatározására

A helyi fenntarthatósági elvek meghatározásához érdemes górcső alá venni a fenntarthatóság legfontosabb feltételeit (Fenntartható Fejlődés Bizottság, 2002)²⁸, melyek az alábbiak:

- a folytonos szociális jólét megvalósulása;
- az emberek alapvető szükségleteinek kielégítése, az erőforrásokból származó hasznok igazságos elosztása, az egyenlő lehetőségek biztosítása;
- a holisztikus gondolkodásmód, az ágazatok közötti integráció;
- az erőforrások fenntartható, eltartóképesség szerinti használata;
- a környezetminőség biztosítása.

A Brundtland Bizottság 1987-ben adta ki Közös Jövők (Our Common Future)²⁹ c. jelentését, melyben a fenntartható fejlődés fogalmán túlmenően igyekeztek az eléréséhez szükséges alapelveket is megfogalmazni:

- *Az életközösségek tisztelete és védelme.* Olyan értékrend kialakítása szükséges, mely a természet és az emberek tiszteletén alapul. Az emberiség más fajoktól függ, így még inkább biztosítanunk kell más közösségek védelmét, megőrzését.
- *Az emberi élet minőségének javítása.* Az életminőség javítása legyen a gazdasági fejlődés fő célkitűzése, mely egyetemes társadalmi érdek, akárcsak a kultúra, oktatás, politikai szabadságjogok, melyek szintén részét képezik a megfelelő életminőségnek. Ez leginkább a szegény országokban a legsürgetőbb feladat.
- *A Föld vitalitásának és diverzitásának megőrzése.* Fontos célkitűzés a biológiai sokféleség megőrzése, az ökoszisztéma szolgáltatások védelme, hiszen éppen ezektől függ az emberi társadalom fennmaradása.
- *A nem megújuló erőforrások felhasználásának minimalizálása.* A nem megújuló erőforrások nem hasznosíthatók fenntartható módon, így felhasználásukat a lehető legkisebbre kell csökkenteni és az anyag- és energiatakarékosságot, az újrahasznosítást stb. előtérbe helyező kezdeményezéseket kell sürgetni.
- *A Föld eltartóképességének határait nem túllépő növekedés.* A növekedésnek egyértelműen a természeti környezethez, vagyis a bioszféra regenerálódó képességéhez és asszimilációs kapacitásához kell alkalmazkodni a fenntartható

²⁸ Fenntartható Fejlődés Bizottság (2002): Nemzetközi együttműködés a fenntartható fejlődés jegyében és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája, ISBN 963 00 9433 9, p70

²⁹ World Commission on Environment and Development (1987): Our Common Future, Oxford, New York, Oxford University Press ISBN 0-19-282080-X

jövő megvalósítása érdekében. Fontos szerepe lehet a populációk alakulásának, az erőforrások védelmének és a pazarlás elkerülésének egyaránt.

- *Az egyéni magatartás és szokások megváltoztatása.* Nem csak ösztársadalmi, hanem egyéni szinten is változások szükségesek a fenntarthatóság gondolatosságának megfelelően. Kerüljön előtérbe a környezeti nevelés és oktatás szerepe.
- *A közösségek feljogosítása arra, hogy saját környezetükről gondoskodjanak.* A helyi közösségek és csoportok együttműködve és együttgondolkodva sokat tehetnek a fenntartható fejlődés felé történő elmozdulás érdekében. Természetesen ehhez megfelelő információ, tudás és szakértelem is szükséges.
- *Nemzeti együttműködés kialakítása a fejlesztés és védelem integrálására.* Fontos a nemzeti társadalmi együttműködést kialakítása a fenntarthatósági stratégiák kidolgozása érdekében. Mindehhez környezetvédelmi jogrendszer és környezetpolitikai eszköztár is szükségeltetik. A környezetvédelmi szabályozásban célszerű teret engedni a gazdasági ösztönzők alkalmazásának.
- *Globális megegyezés kikényszerítése.* A világméretű fenntarthatóság biztosítása is fontos, hiszen az országok együttműködése alapvető feltétele a közös célok elérésének és a globális igazságosság érvényesülésének. Gondoljunk csak a közös természeti erőforrások használatára.

Mind az ENSZ, mind az EU számos különféle dokumentumban foglalkozik a fenntartható fejlődés alapelveivel, de nincs ez másként a hazai szakértők munkáival sem, akik számos aspektusból közelítve fogalmazzák meg a fenntarthatóság alapelveit.

Forrás: <http://milieukontakt.mk/>

A 2007-ben készült Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia³⁰ a hazai körülmények, sajátosságoknak megfelelően az alábbi alapelveket emeli ki a kapcsolódó dokumentumban, melyek a helyi fenntarthatósági tervek készítése során is szem előtt tartandók:

³⁰ http://www.nfft.hu/dynamic/nemzeti_fenntarthato_fejlodesi_strategia.pdf

<p>A holisztikus megközelítés elve</p>	<p>A dolgokat egymással összefüggésben szükséges vizsgálni, mivel a rendszerek szoros összefüggésben, kölcsönhatásban állnak egymással. Bármilyen beavatkozás tovagyűrűző hatásokat okozhat esetleg távoli rendszerekben is. A helyi kihívásokra adható válaszokhoz szükséges a tágabb környezet és a globális trendek ismerete.</p>
<p>A nemzedéken belüli és nemzedékek közötti szolidaritás elve</p>	<p>A fenntartható fejlődés érdekeinek középpontjában emberek állnak. A jelen nemzedékek fejlődési és környezeti szükségleteit úgy kell kielégíteni, hogy ne veszélyeztessük a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék saját szükségleteiket.</p>
<p>Társadalmi igazságosság elve</p>	<p>El kell ismerni mindenki jogát a méltó életfeltételekhez, mindenki számára biztosítani kell az alapvető emberi jogokat. Mindenki azonos eséllyel szerezhesse meg azokat az ismereteket, tudást és készségeket, amelyek birtokában a társadalom teljes értékű tagjává válhat.</p>
<p>Tartamosság elve</p>	<p>Az erőforrások tartamos kezelése, figyelembe veszi a környezet eltartóképességének korlátait; az erőforrások körültekintő és takarékos használata által megőrzi a jövőbeli fejlődéshez szükséges forrásokat. A biológiai sokféleség is természeti erőforrás, védelme kiemelten fontos.</p>
<p>Integráció elve</p>	<p>A szakpolitikák, tervek, programok, stratégiák kidolgozása, értékelése és végrehajtása során a gazdasági, a szociális és a környezeti szempontokat, azok összefüggéseit is egyaránt figyelembe kell venni annak érdekében, hogy azok kölcsönösen erősítsék egymást. A helyi, regionális és nemzeti szintű tevékenységeket is össze kell hangolni.</p>
<p>Helyi erőforrások hasznosításának elve</p>	<p>Törekedni kell a közösségek szükségleteinek helyi szinten, helyi erőforrásokból történő kielégítésére. A helyi sajátosságok, azok sokszínűsége megőrzendő. Fontos feladat az épített környezet megóvása és a kulturális örökség megőrzése, fenntartható módon történő hasznosítása is.</p>
<p>Társadalmi részvétel elve</p>	<p>Mindenki számára biztosítani kell a megfelelő hozzáférést a társadalmi-gazdasági közülethez, a döntéshozatali folyamatokhoz, a környezetre vonatkozó információkhoz. Javítani kell a fenntartható fejlődéssel, annak társadalmi-gazdasági és környezeti vonatkozásaival, a fenntarthatóbb megoldásokkal kapcsolatos tájékozottságot. Erősíteni kell az állampolgárok döntéshozatalban való részvételét.</p>

<p>Társadalmi felelősségvállalás elve</p>	<p>A fenntartható fejlődés, a magasabb életminőség elérése érdekében csökkenteni kell, illetve ki kell küszöbölni a termelés és a fogyasztás nem fenntartható módjait. Erősíteni kell a vállalkozások társadalmi felelősségvállalását, a magán- és közszféra közötti együttműködést.</p>
<p>Elővigyázatosság és megelőzés elve</p>	<p>Az elővigyázatos megközelítés azt jelenti, hogy ha súlyos vagy visszafordíthatatlan kár lehetősége merül fel, a teljes tudományos bizonyosság hiánya nem használható fel indokként a környezetromlást vagy az emberi egészség veszélyeztetését megakadályozó hatékony intézkedések elhalasztására, azaz a veszély mértékét figyelembe véve cselekedni kell. Az emberi tevékenységeket ennek az elővigyázatossági elvnek a figyelembevételével kell tervezni és végrehajtani, illetve meg kell előzni, - s ahol lehetséges – mérsékelni kell a természeti rendszereket és az egészséget veszélyeztető környezetkárosító, környezetszennyező tevékenységeket, illetve lehetőség szerint helyreállítani a károkat.</p>
<p>A szennyező fizet elve</p>	<p>Az áraknak tükröznie kell a fogyasztással és termeléssel kapcsolatos tevékenységek, illetve hatásaik valós költségeit a társadalom számára, beleértve a természeti erőforrások használatának költségeit. A környezetkárosító, környezetszennyező tevékenységet folytatóknak meg kell fizetniük az emberi egészségben vagy a környezetben okozott károkat.</p>

Forrás: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (2007)³¹

³¹ http://www.nfft.hu/dynamic/nemzeti_fenntarthato_fejlodesi_strategia.pdf

3. HELYI FENNTARTHATÓSÁGI ÉRTÉKREND ÉS JÖVŐKÉP

3.1. Javaslatétel a helyi fenntarthatósági értékrend és jövőkép meghatározására

A helyi fenntarthatósági értékrend és jövőkép meghatározása a Local Agenda 21 típusú települési programok esetében általában a helyi érintettek különböző csoportjai véleményének feltérképezésével és javaslataik feltérképezésével történik. A helyi fenntarthatósági törekvések társadalmasításával kapcsolatban a 6. fejezetben kerül sor a kapcsolódó javaslatok bemutatására.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012) alapvetően négy nemzeti erőforrást különböztet meg, mégpedig:

- humán / emberi;
- természeti;
- gazdasági;
- és társadalmi.

A helyi fenntarthatósági átmenet gyakorlati megvalósítása felé tett lépések alapjait jelenti a fenntarthatósági értékrend, mely esetében célszerű szem előtt tartani az NFFS-által javasolt négy erőforrást. *Vecsés város fenntarthatósági értékrendjét célszerű erre a négy nemzeti erőforrásra alapozni és a fejlesztési célok értékelését a négy erőforrás mentén elvégezni.*

A humán, illetve emberi erőforrásra a kitűzött célok megvalósításához mindenképp szüksége lesz a városnak, mégpedig a megfelelő létszámban és megfelelő egészségi állapotban lévő emberekre, tudásukra és képességeikre egyaránt. A természeti erőforrások megfelelő mennyiségben és minőségben kell, hogy rendelkezésre álljanak, mely igen szoros összefüggésben áll más jelentős globális, regionális vagy éppen lokális problémával, mint például az élelmezés-, energia- és környezetbiztonság témaköre. Hosszú távon megőrzésük a közjót, a gazdasági fejlődést és az életminőség javítását eredményezheti. (NFFT, 2013)³²

A gazdasági erőforrások megőrzésében és fejlesztésében helyi szinten kiemelt fontosságúak lehetnek a vállalkozók, akik tevékenységükkel innovatív megoldásokra bukkanva az értékteremtés korábbiakban még ismeretlen formáira bukkanhatnak, mely az egész közösség javát szolgálja, továbbá tőlük függ a humán, a természeti és az ember által teremtett fizikai erőforrások jelentős részének hasznosítása is.

A társadalmi erőforrásokat alkotják, formálják az erkölcsi normák, az egyének közötti bizalom, intézmények jellemzői, valamint a művészeti tevékenységek egyaránt. (NFFT,

³² Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat.

2013)³³ Ez az erőforrás történelmi fejlődés eredményeként alakult és alakul napjainkban is, így fontos szerepet tölt be a kulturális örökség, helyi hagyományok ápolása, hiszen a közös örökség kohéziós erőt teremt az adott közösségekben és elősegíti az együttműködések kialakulását és hatékony működését.

Forrás: <http://108.hu/fenntarthatosag-a-gyakorlatban>

Vecsés fenntarthatósági jövőképevel is összhangban lévő fejlesztési célok és prioritások a város fenntarthatósági értékrendjét képező négy erőforrásba történő befektetésként értelmezhetők, melyek hosszú távon szolgálják a helyi közösség érdekeit a fenntarthatóság társadalmi, környezeti és gazdasági dimenziójában egyaránt. A város fenntarthatósági értékrendjében és jövőképeiben egyaránt fontos szerepet töltenek be a helyi sajátosságok, mint például a komoly kulturális örökség, hagyományok, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közelsége, az agglomerációs sajátosságok stb.

Vecsés fenntarthatósági jövőképe szerint Vecsés egy olyan élhető város, amely képes rugalmasan reagálni a – természeti, társadalmi és gazdasági – változásokra, kellő figyelmet fordít a hagyományok megőrzésére, valamint a megelőzésre és a károk minimalizálására egyaránt, mégpedig oly módon, hogy a városban megvalósul a természeti, valamint társadalmi-gazdasági feltételrendszer biztosítása innovatív, a négy nemzeti erőforrásra alapozó helyi fenntarthatósági terv hosszú távú megvalósítása révén.

A helyi fenntarthatósági törekvések megvalósítását jelentős mértékben befolyásolhatja Vecsés város klímaváltozás várható hatásainak való kitétsége és sérülékenysége. Már az IPCC Negyedik Értékelő Jelentésének³⁴ megállapítása szerint is a fenntarthatóság megvalósításának egyik legnagyobb veszélye a klímaváltozás és annak várható hatásai. További nemzetközi kutatások szerint a klímaváltozás és a fenntartható fejlődés közötti kapcsolat körkörös jellegű, mivel a klímaváltozás befolyásolja a fenntartható fejlődés lehetőségeit, míg a különböző fejlődési pályák eltérően befolyásolják a klíma jövőbeli alakulását. Ebben a tekintetben a fenntarthatóság felé való átmenet szempontjából a klímaváltozás hatásaival kapcsolatos sérülékenység, és az adaptációs képesség a legfontosabb területek, míg a klímaváltozás szempontjából a fejlődési utak által meghatározott emissziós szintek és megelőzési stratégiák a fő befolyásoló tényezők az említett körkörös kapcsolatban.

³³ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat.

³⁴ IPCC (2007) Climate Change 2007 – The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the IPCC. (ISBN 978 0521 88009-1 Hardback; 978 0521 70596-7 Paperback)

4. HELYI FENNTARTHATÓSÁGI CÉLRENDSZER

4.1. Települési fenntarthatósági célok definiálása, prioritások kijelölése

Vecsés célja a Local Agenda 21 program megalapozásával a fenntarthatóság követelményeinek megfelelő célrendszer és a célok megvalósítását segítő eszközök, módszerek meghatározása. A helyi fenntarthatósági célrendszer megfogalmazásához érdemes az korábbiakban Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia³⁵ négy nemzeti erőforrásához kapcsolódó célokra alapozni a tekintetben, hogy azok mennyiben relevánsak, miként kapcsolódnak a helyi fejlesztési elképzelésekhez Vecsés esetében, illetve, hogy a helyi érintettek mennyiben tartják fontosnak azokat a városi fenntarthatósági jövőkép megvalósítása felé történő elmozdulás érdekében:

- Humán / emberi erőforrás
 - Demográfiai folyamatok (népességfogyás lelassítása, elvándorlás lefékezése)
 - Egészség
 - Tudás (oktatás-nevelés-képzés fejlesztése)
 - Társadalmi kohézió
- Társadalmi erőforrások
 - Bizalom infrastruktúrájának erősítése (korrupció elleni fellépés, kormányzás kiszámíthatóságának erősítése)
 - Munka társadalmi körülményei (foglalkoztatottság, munkahelyi körülmények javítása)
 - A múlt örökségének ápolása
- Természet erőforrások
 - Biológiai sokféleség, megújuló természeti erőforrások
 - Az embert érő környezeti terhelések csökkentése – egészséget veszélyeztető kibocsátások korlátozása
 - Nem megújuló energiaforrások – ésszerű, beosztó gazdálkodás
- Gazdasági (fizikai) erőforrások
 - Vállalkozói tőke, innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése
 - Költségvetési politika
 - Életpálya-finanszírozás – erőforrások igazságos elosztása

³⁵ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (2013): Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat.

A célok definiálása során a Local Agenda 21 program területei szerint is célszerű megvizsgálni a város lehetőségeit, tervezett fejlesztéseit az egyes területeken. Az LA-21 típusú helyi fenntarthatósági terv jellemzően az alábbi fejlesztendő területekre fókuszál:

- Természetvédelem
- Épített környezet védelme
- Természeti és kulturális értékek megőrzése és megismertetése
- A fenntarthatóság gondolkörének népszerűsítése az oktatáson, nevelésen keresztül
- Az iparszerű mezőgazdálkodás helyett fenntartható földhasználati és gazdálkodási rendszerek alkalmazása
- Fenntartható közlekedési rendszerek kialakítása (közösségi közlekedés arányának növelése, kerékpáros úthálózat fejlesztése etc.)
- Energiafelhasználás optimalizálása (energiahasználat és környezetterhelés csökkentése, megújuló energiaforrások jobb kihasználása)
- Foglalkoztatás javítása
- Kedvezőtlen demográfiai folyamatok visszafordítása
- Lakosság életminőségének javítása (egészségügy)
- Turizmus fejlesztése
- Helyi vállalkozások, kkv-k pártfogolása

Az LA-21 kapcsán több évtizeddel ezelőtt megfogalmazott fenntarthatósági szempontból is releváns fejlesztendő területek számos kapcsolódási pontot mutatnak a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia nemzeti erőforrásokhoz kapcsolódó célkitűzéseivel, mely megerősíti az arra alapozott fenntarthatósági értékrend kialakítására vonatkozó javaslatot.

Vecsés helyi fenntarthatósági tervének elkészítésével a város a helyi stratégiai dokumentumokkal összhangban álló és a fenntarthatósági értékrendnek, kritériumoknak és jövőképeknek egyaránt megfelelő célrendszer lehatárolására képes, melyben a társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusok egyenértékűen jelennek meg.

A városi célok meghatározása során több dologra is célszerű tekintettel lenni. Az első és egyben legfontosabb szempont, hogy a kitűzött, megvalósítandó céloknak minden esetben a jövőképpel összhangban kell lennie. Továbbá a rövid távú célok megvalósítása legyen valóban szükséges a középtávú célok eléréséhez, valamint tegye lehetővé azok elérését.

A Local Agenda 21 elkészítése során egyértelműen a fókuszban áll a helyzetfelmérés, ill. állapotfelmérés, továbbá az ezek során összegyűjtött, rendelkezésre álló információk értékelése. Ez az értékelés szolgálhat a helyi fenntarthatósági stratégia alapjául.

A vecsési célfa elkészítésének alapjául szolgálhat az LA-21 folyamatába bevont helyi érintettek által kidolgozott problémafa felvázolása. Az ebben felvázolt problémák alakulhatnak át egy-egy célá. A stratégia célt jelentheti Vecsésen a magasabb életminőség elérése, melyhez hosszú távú célként kapcsolódhat a megélhetés elősegítése, középtávú célként pedig a

megélhetést szolgáló, a vecsési ITS stratégiai céljaival összhangban álló és a fenntarthatósági szempontokat is figyelembe vevő tevékenységek gyakorlati megvalósítása. Nem célszerű háromnál több stratégiai célt kitűzni. Minden stratégiai célon belül kitűzendő specifikus közép- és rövid távú célok kitűzése, melyek hozzájárulnak a hatékony helyi akcióterv kidolgozásához és a rendelkezésre álló erőforrások megfelelő allokációjához egyaránt. Mindezekon túlmenően a célok kidolgozása elősegíti a nyomonkövetés és az értékelés indikátorainak meghatározását is. Fontos szempont lenne a helyi fenntarthatósági stratégia kidolgozásakor, hogy lehetőleg a közösség minél több tagja vegyen részt annak előkészítésében.

A Local Agenda kidolgozásának folyamatában fontos szerepet tölt be a helyzetfelmérés, állapotfelmérés fázisa. A LA-21 program tervezetének összeállítását egyértelműen a helyzetfeltárás alapozhatja meg, mely értékelés egyben a programalkotás alapjául is szolgál. A 3.1. fejezetben megfogalmazott jövőképpel összhangban az alábbi ábrán látható programalkotási fázisok határolhatók le.

Az LA-21 programalkotás folyamata Vecsés város esetében

A LA-21 program az önkormányzat számára egy olyan stratégiai dokumentumot jelenthet, mely a fenntarthatóság követelményeit helyi, települési szintre vetíti és teszi kézzelfoghatóvá. Az elvégzendő helyzetelemzés alapján lehetőség nyílik a programalkotás megalapozására is, ily módon fejlődési stratégia és annak részét képező célok megfogalmazására. Célszerű a megvalósítandó célokat oly módon meghatározni, hogy azok különféle, várhatóan rendelkezésre álló, kiegészítő pályázati források elnyerésére is lehetőséget biztosítsanak.

A megfogalmazandó célok, az ezekhez kapcsolódó programok és feladatok kidolgozásába az önkormányzatnak a helyi közösség valamennyi érintettjét célszerű bevonni. A városi képviselőtestület jelöli ki a megvalósítandó célokat és a megvalósítás feltételrendszerét, de a gyakorlati megvalósulás minden érintett közös érdekes, ily módon a végrehajtásban minden helyi szereplő, érintett (önkormányzat, lakosság, civil szervezetek, vállalkozások stb.) közreműködik.

Vecsés város számára – a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia holisztikus megközelítését és egyben erőforrás-centrikus szemléletét alkalmazva a négy erőforrásra (humán, társadalmi, természeti, gazdasági) vonatkozó stratégiai célok jelölhetők ki.

- Kiegyensúlyozott demográfiai fejlődés és korszerkezet fenntartása és az egészséges vecsési társadalom kialakítása az ingavándor-forgalom figyelembevételével
- A helyi foglalkoztatottsági szint emelése, munkahelyi körülmények javítása
- A lakosságot érő környezeti terhelések minimalizálása, az egészséget veszélyeztető és a klímaváltozást, környezet szennyezését erősítő kibocsátások korlátozása
- A helyi vállalkozások megerősítése, a vecsési brand-ek kialakítása, az innovatív tőkeberuházások bevonása

5. HELYI STRATÉGIÁK FENNTARTHATÓSÁGI KOHERENCIAVIZSGÁLATA

5.1. A települési fenntarthatósági elvek és célok helyi stratégiai dokumentumokhoz való illeszkedésének vizsgálata

Vecsés Város Középtávú Gazdaságfejlesztési Stratégiájának (2014-2020) horizontális elvei között a 3.1. fejezetben megfogalmazott jövőképpel összhangban jelenik meg a fenntarthatóság és az élhetőség fogalma. A fenntarthatóság mind gazdasági mind környezetgazdaságtani értelmezésként szerepel a stratégiai dokumentumban. Az élhetőség fogalma pedig a városban élők életminőségének javulására irányuló fogalomként kerül bemutatásra.

Vecsés Város Középtávú Gazdaságfejlesztési Stratégiájában található, a stratégiai célok rendszerét bemutató ábrán a horizontális célok ismételtelen megjelennek ugyan, de az átfogó célok esetében a fenntartható fogalom kizárólag a gazdasági szempontokat tükrözi és a stratégiai célok, valamint a prioritások között sem jelenik meg az annak alapjait képező erőforrások jövőbeni szerepének, megőrzésének és potenciális hasznosíthatóságának témaköre. A dokumentum szerint a stratégiai célrendszer alapját egy fenntartható helyi közgazdasági rendszer kialakítása képezi.

Vecsés Város Hosszú Távú Településfejlesztési Koncepció (2014-2028) esetében is ugyanazon három horizontális elv található mint a fent említett középtávú stratégiában, s a fenntarthatóság értelmezésében sem mutat különbséget a vizsgált stratégiai dokumentum az előzőhöz képest. A szolgáltató, partnerként megjelenő, költségghatékony önkormányzat (ÁC4) esetében megjelenik a környezeti fenntarthatóság elveinek érvényesülés érdekében történő önkormányzati tevékenység, illetve működés. A 10. stratégiai célhoz tartozó 10.1. számú Környezetvédelmi fejlesztések elnevezésű prioritás érinti a környezeti fenntarthatóság fogalmát. Vecsés Város Hosszú Távú Településfejlesztési Koncepció (2014-2028) I. kötet: Helyzetfeltárás és helyzetelemzésben található SWOT analízis kiindulásként a 6.1. fejezetben szereplő folyamatok elindításához is hozzájárulhat és segítségére lehet az érintetteknek.

A „Tisztább és Zöldebb Településért” című Vecsés Város Környezetvédelmi Program (2009-2014) vonatkozásában kiemelendő, hogy a fenntarthatóság, fenntartható fejlődés vagy akár az élhetőség fogalma nem jelenik meg a dokumentumban.

Vecsés Város Hulladékgazdálkodási Tervének 2007. évi felülvizsgálata nem tér ki a fenntarthatóság aspektusainak elemzésére, ill. értékelésére. Vecsés Város Önkormányzat környezeti teljesítményértékelése (2013) c. dokumentum általánosan jeleníti meg a fenntarthatóság fogalmát, annak dimenziói, pillérei nem tükröződnek a dokumentumban található indikátorrendszerben.

5.2. Javaslat a stratégiák koherenciájának erősítésére

A vecsési stratégiai dokumentumok koherenciájának erősítését szolgálja azok közös stratégiai nevezőre hozása, illetve közös szempontból (fenntarthatósági kritériumrendszernek megfelelő módon) történő értékelése, mely a 3.1. fejezetben bemutatott vecsési fenntarthatósági jövőkép megvalósítása felé történő hatékony elmozdulásban tölthet be kiemelt szerepet.

Vecsés stratégiai dokumentumaiban szereplő fenntarthatósággal kapcsolatos értelmezéseket a Local Agenda 21 helyi fenntarthatósági tervben megfogalmazott cél és elv alapján lenne célszerű megközelíteni és felülvizsgálni, és a jövőben egységesíteni a különféle stratégiai megközelítéseket.

A következő települési környezetvédelmi program készítése során célszerű figyelembe venni és megjeleníteni a fenntarthatósági aspektusokat is, és nem csak a környezeti fenntarthatóságra vonatkozóan.

Vecsés Város környezeti teljesítményértékelésének jövőbeni vizsgálata során javasolható a helyi fenntarthatósági tervvel összhangban álló indikátorrendszer kialakítása, ami mérhetővé, összehasonlíthatóvá és értékelhetővé teszi a város fenntarthatóság irányába tett lépéseit, törekvéseit.

Figyelembe kell venni a készülő klímapolitikai stratégiai dokumentumokban megfogalmazott célokat és intézkedéseket, mivel ezek nélkül a társadalmi-gazdasági változások volumene erősödhet, és iránya kedvezőtlen fordulatot vehet, ami kihat a települési lakosok életminőségére és népességmegtartó, megújító képességére egyaránt.

6. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI TÖREKVÉSEK TÁRSADALMASÍTÁSA

6.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági törekvések közösségi dimenzióinak erősítésére

A Local Agenda 21 keretében a fenntarthatóság helyi programjának kidolgozása során a helyi érintettek bevonása és a közösségi dimenzióinak erősítése szerves részét képezi a folyamatnak. Az LA-21 típusú kezdeményezés kidolgozása és a megvalósítása során is párbeszédet, közös gondolkodást, ötletelést, majd aktív cselekvést szorgalmaz az érintettek körében. A helyi érintettek közötti párbeszéd kialakítása és a létrejövő eszmecsere egy tanulási folyamat részét képezi, mely során jellemzően olyan ötletek, elképzelések, illetve javaslatok látnak napvilágot, melyekre az egyének külön-külön nem jutottak volna.

A Local Agenda 21 kezdő lépései közé tartozik a vecsési közösség értékeinek és identitásának feltárása, mely nélkül elképzelhetetlen a helyi fenntarthatósági törekvés közösségi dimenziójának erősítése. A folyamat kezdetén a hatékony helyi fenntarthatósági törekvések megvalósítása felé való elmozduláshoz egyrészt szükséges a helyi közösség értékeinek és identitásának feltérképezése, másrészt a közösség igényeinek és a közösségi erőforrások megismerése, értékelése is szerves részét képezi a program kialakításának.

A közösség értékeinek és identitásának feltérképezése során az alábbiakat mindenképp javasolt szem előtt tartani az alábbiakat:

- Fontos annak megválaszolása, hogy mi különbözteti meg a helyi közösséget másoktól?
- Célszerű fórumot szervezni a helyi identitásról, mint például a helytörténet, táj, kultúra, helyi ételspecialitások, de bármilyen más helyi jellegzetesség is ide tartozhat.
- Törekedni kell az életkortól, nemtől és szociális státusztól független azonos részvételi esélyek megteremtésén túlmenően a kulturális kisebbségek bevonására is.
- A helyi közösség értékeivel és identitásával kapcsolatos gyűlésekről javasolt jegyzőkönyvet vezetni.
- Célszerű létrehozni egy Helyi Akciócsoportot, melynek tagságát magánszemélyek és tisztségviselők alkotják.

A helyi közösség igényeinek feltérképezése kulcsfontosságú szerepet tölt be az LA-21 kidolgozásában. A valós igények ismeretében a helyi vezetők a közösség tagjainak bevonásával tudják elkezdeni a stratégiai tervezési folyamat előkészítését, melynek során az alábbiakra javasolt a hangsúlyt fektetni:

- Az életminőség fogalmának helyi közösséggel való átbeszélése, valamint hogy az milyen kölcsönkapcsolatban áll a fenntarthatóság felé való elmozdulással tovább erősítheti a törekvések közösségi dimenziójának alakulását.
- Felderítendő a helyi lakosok véleménye problémáikkal és a lehetséges, jelenleg is rendelkezésre álló vagy jövőbeni megoldási lehetőségekkel kapcsolatban.
- Vizsgálandó, hogy mivel és miért elégedetlen a helyi közösség, hogy min szeretnének változtatni, s hogy miként tudják a helyi érintettek elősegíteni a változásokat a saját erőforrásaik felhasználásával?
- Kidolgozandók a helyi fenntarthatósági törekvések kritériumai. Megvizsgálható, hogy a feltérképezett igények összhangban állnak-e a fenntarthatóság kritériumaival.

A közösségi dimenzió erősítésére a közösségi erőforrások feltérképezése is kiváló lehetőséget biztosít. Arra a kérdésre keresheti a város a választ ebben az esetben, hogy hol tart ma a település. Ennek alapvető célja, hogy átfogó képet nyerjenek a közösség aktuális helyzetéről.

- Az összegyűjtött információk dokumentálandók az eredmények későbbi mérhetőségének elősegítése érdekében.
- A SWOT analízis is elvégezhető a helyi érintettek bevonásával. (Ennek megfelelően érdemes négy csoportba osztani a résztvevőket.) Akár a találkozó előtt, akár utána a SWOT analízis statisztikai adatokkal is alátámasztható.

7. A HELYI FENNTARTHATÓSÁGI TÖREKVÉSEK NYOMONKÖVETÉSE

7.1. Javaslat a helyi fenntarthatósági célkitűzések megvalósulásának monitorozására, értékelésre

A Local Agenda 21 program végrehajtásának monitorozása többek között azért is szükséges, hogy egyértelműen és világosan értékelni, látni lehessen a tervezett és az elért eredmények összhangját, valamint vizsgálni lehessen az esetleges eltéréseket, illetve az eltéréseket kiváltó okokat. Fontos annak ismerte, hogy a megvalósítandó, ill. megvalósított elképzelések, projektek valóban hozzájárulnak-e a közösség problémáinak megoldásához és a kitűzött célok eléréséhez. Az okok ismeretében lehetőség nyílik módosított programcélok megfogalmazására és azok feltételrendszereinek kidolgozására. Sok esetben a nyomonkövetés és értékelés újabb motivációt jelenthet a helyi közösség számára a helyi fenntarthatósági törekvések, a Local Agenda 21 program megvalósításához.

A nyomon követés alkalmas arra, hogy a változásokkal kapcsolatban folyamatos információkat biztosítson a helyi döntéshozók és további érintettek számára egyaránt. A fenntarthatóság felé történő elmozdulást jellemzően adott indikátorkészlet segítségével célszerű nyomonkövetni. Az indikátorokkal kapcsolatos alapvető elvárás azok számszerűsíthetősége. A változások nyomon követésére alkalmas mutatószámkészlet kialakítása és alkalmazása is a program részét képezi. Célszerű olyan indikátorokat alkalmazni, melyek alkalmasak a település teljesítményének megítélésén túlmenően a hazai vagy nem akár a nemzetközi összehasonlításra is.

Alkalmazható indikátorok Vecsés LA-21 programjának monitorozására - példák

Humán / társadalom		Kiinduló év	Kiinduló év +1	Kiinduló év +n
Vecsésről elköltözők száma	fő/év			
Vecsésre beköltözők száma	fő/év			
Háztartások száma	db			
1 főre jutó zöldterület nagysága	m ² / fő			
Népességszám változás	fő			
Járadékban részesülők száma	fő			
Segélyben részesülők száma	fő			
Vecsésen élő mozgáskorlátozottak száma	fő			
Háziorvos által ellátott esetek száma	db/év			
Védőnő által ellátott esetek száma	db/év			
Krónikus légúti megbetegedésben szenvedők	%			
Bölcsődébe beíratott gyermekek száma	fő			
Óvodába beíratott gyermekek száma	fő			
Általános iskolai tanulók száma	fő			

Általános iskolai osztályok száma	db			
Főállású gondozónők száma a bölcsődében	fő			
Főállású óvónők száma az óvodában	fő			
Főállású pedagógusok száma az általános iskolában	fő			
Könyvtár látogatottsága	db/év			
Civil szervezetek tagjainak száma	fő			
Civil szervezetek rendezvényeinek száma	db/év			
Kulturális közösségek száma	db			
Kulturális rendezvények száma	db/év			
Helyi sportrendezvények száma	db/év			
Környezetvédelemmel kapcsolatos programok száma	db/év			
Természet / környezet		Kiinduló év	Kiinduló év +1	Kiinduló év +n
Éves középhőmérséklet	°C			
Hőségnapok száma	db			
Éves csapadékmennyiség	mm			
Áthaladó személygépkocsik száma	Ejármű/nap			
Közlekedésből eredő légszennyezés mértéke (CO, NO, NO ₂ , SO ₂ , PM10)	µg/m ³			
Határértékek túllépések száma (levegő)	db/év			
Zajterhelés éjjel /nappal (10m/25m)	dB			
Zajjal vagy rezgéssel kapcsolatos lakossági bejelentések száma	db/év			
Városi zöldterületek kiterjedése	ha			
Kertek mérete	ha			
Védett természeti területek	ha			
Települési szilárd hulladék mennyisége	t/év			
Egy lakosra jutó szilárd hulladék	t/fő/év			
Szilárd burkolatú útszakaszok hossza	km			
Burkolat nélküli utak hossza	km			
Egy lakosra jutó villamosenergia fogyasztás	kWh/év/fő			
Egy főre jutó lakossági gázfelhasználás	m ³ /fő			
Megújuló energiaforrások aránya	%			
Egy lakosra jutó éves szennyvíz	m ³ /fő/év			
Szennyvízcsatornára való rácsatlakozások	%			
Csapadékvíz elvezető árkok hossza	km			
Szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége	t/év			
Gazdaság		Kiinduló év	Kiinduló év +1	Kiinduló év +n
Vállalkozások száma	db			
Vállalkozások száma szektorok szerinti bontásban (ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás)	db			

Szálláshelyek száma	db			
Vendégéjszakák száma a városban	éj/év			
Gazdasági aktivitás (helyi munkahelyek száma)	db			
Éves átlagjövedelem	Ft/fő			
Nők és férfiak átlagjövedelmének alakulása	%			
Aktív népesség száma	fő			
Munkanélküliségi ráta	fő			
Egy éven túl nyilvántartott munkanélküliek aránya	%			
Önkormányzat éves bevétele	mFt/év			
Önkormányzat éves kiadása	mFt/év			
Önkormányzat által beadott pályázatok / nyertes pályázatok aránya	%			
Elnyert pályázati források összege	Ft/év			
Pályázatokhoz szükségse saját erő	Ft/év			
Helyben foglalkoztatottak száma	fő			
Helyben foglalkoztatottak száma szektoronként	fő			
Adófizetők aránya	%			
Egy főre jutó belföldi jövedelem	Ft			
Nemzetgazdasági ágazatok megoszlása	%			

IRODALOMJEGYZÉK

- Fenntartható Fejlődés Bizottság (2002): Nemzetközi együttműködés a fenntartható fejlődés jegyében és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája, ISBN 963 00 9433 9
- Sustainable Development in the European Union (2013), <http://www.ecologic.eu/10286>
- COM (2010) 2020: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION; EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth; <http://eur-lex.europa.eu/>, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>
- Baják Imre [2012]: A fenntartható fejlődés helyi stratégiáinak esélyei Magyarországon. Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola (2012) Debrecen
- Baják Imre – Töröcsvári Zsolt [2012]: Local Sustainable Development Programs in Hungary. 2012 Periodica Oeconomica pp. 81-88.
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2010]: Jövőkereső, a Nemzeti fenntartható fejlődési Tanács jelentése a magyar társadalomnak
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács [2013]: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024, A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója. 18/2013. (III. 28.) OGY határozat. http://www.nfft.hu/dynamic/nemzeti_fenntarthato_fejlodesi_strategia.pdf
- Magyarország Alaptörvénye [2013. április 1.]. 2013 Magyar Közlöny 55. szám; <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13055.pdf>
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re [2013. szeptember]. Szakpolitikai vitaanyag,
- Szlávik János – Pusztai Csaba [2000]: Fenntarthatóság testközelben: a fejlődés helyi programjai (Local Agenda 21). 2000 ÖKO/Ökológia*Környezetgazdálkodás*Társadalom 11. évf. 3-4.sz. old.: 13-26., p13
- Szlávik J. – Turchanyi G. (2002): Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programjai (Local Agenda 21) elkészítéséhez. Készült a Belügyminisztérium megbízásából, Budapest
- World Commission on Environment and Development (1987): Our Common Future, Oxford, New York, Oxford University Press ISBN 0-19-282080-X
- IPCC (2007) Climate Change 2007 – The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the IPCC. (ISBN 978 0521 88009-1 Hardback; 978 0521 70596-7 Paperback)
- Vecsés Város Középtávú Gazdaságfejlesztési Stratégiájának (2014-2020)
- Vecsés Város Hosszú Távú Településfejlesztési Koncepció (2014-2028)
- „Tisztább és Zöldebb Településért” című Vecsés Város Környezetvédelmi Program (2009-2014)
- Vecsés Város Hulladékgazdálkodási Tervének 2007. évi felülvizsgálata
- Vecsés Város Önkormányzat környezeti teljesítményértékelése (2013)